

การวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์ของแรงงานไทยที่เดินทางไปทำงาน ประเทศญี่ปุ่นและประเทศสาธารณรัฐเกาหลี

เพ็ญวนา ปราณสุจริต^{1*} อ้อทิพย์ ราษฎร์นิยม² และ ชมพูนุท โกสลากร เพิ่มพูนวิวัฒน์³

บทคัดย่อ

ในการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์ของแรงงานไทยที่เดินทางไปทำงานประเทศญี่ปุ่นและประเทศสาธารณรัฐเกาหลี มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรคจากดำเนินการระหว่างการเดินทางไปทำงาน และความเป็นอยู่ของแรงงานไทยในประเทศญี่ปุ่นและประเทศสาธารณรัฐเกาหลี และ 2) คำนวณต้นทุน ผลได้ของแรงงานไทยไปทำงานในประเทศญี่ปุ่นและประเทศสาธารณรัฐเกาหลี ประชากร คือ แรงงานไทยที่เดินทางไปทำงานในประเทศญี่ปุ่นและประเทศสาธารณรัฐเกาหลี โดยกรมการจัดหางานเป็นผู้จัดส่ง เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และการคำนวณมูลค่าปัจจุบันสุทธิ

ผลการวิจัย พบว่า

ประเทศญี่ปุ่น : แรงงานไทยเกิดปัญหาในการเดินทางเพื่อไปสอบคัดเลือกเพราะสถานที่กำหนดสอบมีแห่งเดียว การเข้าฝึกอบรมที่ศูนย์พัฒนาฝีมือ มีความกดดันระหว่างฝึกอบรมและอยู่ไกลจากแหล่งอำนวยความสะดวก ขาดความเข้าใจในสัญญาจ้าง ภาษาญี่ปุ่น นายจ้างละเมิดไม่ปฏิบัติตามสัญญาจ้าง ขาดความรู้ช่องทางสื่อสาร ขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐ ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพความเป็นอยู่ ค่าครองชีพสูง บางราย ถูกชักชวนเข้าบ่อนการพนัน ต้นทุนก่อนเดินทางไปทำงาน 10,711.62 บาท ต้นทุนระหว่างการทำงาน 113,069.19 บาทต่อปี ต้นทุนทางอ้อม 69,729.73 บาทต่อปี ผลได้ส่วนบุคคล 486,810.81 บาทต่อปี และมูลค่าปัจจุบันสุทธิมีค่าเป็นบวก 863,961.04 บาท แสดงว่ามีผลได้มากกว่าต้นทุน สมควรตัดสินใจเดินทางไปทำงานประเทศญี่ปุ่น

^{1*} นิสิตปริญญาโท สาขาเศรษฐศาสตร์การพัฒนามนุษย์ สำนักวิชาเศรษฐศาสตร์และนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
E-mail : fly_penny@hotmail.com

^{2,3} รองศาสตราจารย์ สำนักวิชาเศรษฐศาสตร์และนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี : แรงงานไทยมีปัญหาในขั้นตอนสมัครสอบ และคัดเลือกจากการได้รับข่าวสารจากทางกรมการจัดหางานที่ต้องใช้เวลานาน ขาดความรู้ความเข้าใจกฎหมายแรงงาน ภาษาเกาหลี ตำแหน่งงานไม่ตรงตามที่ระบุในสัญญาจ้าง สภาพความเป็นอยู่ต้องปรับตัว เรียนรู้ภาษา และวัฒนธรรมต่างๆ เป็นเวลานาน ที่พักอาศัยแออัด สาธารณูปโภคไม่ค่อยดี อากาศอุณหภูมิต่ำ ต้นทุนก่อนเดินทางไปทำงาน 43,750.97 บาท ต้นทุนระหว่างการทำงาน 103,009.01 บาทต่อปี ต้นทุนทางอ้อม 62,558.56 บาทต่อปี ผลได้ส่วนบุคคล 379,351.35 บาทต่อปี และมูลค่าปัจจุบันสุทธิมีค่าเป็นบวก 571,326.35 บาท แสดงว่ามีผลได้มากกว่าต้นทุน สมควรตัดสินใจเดินทางไปทำงานประเทศสาธารณรัฐเกาหลี

คำสำคัญ : วิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์ ต้นทุน ผลได้ มูลค่าปัจจุบันสุทธิ แรงงานในต่างประเทศ

An economic analysis of Thai labor to work in Japan and Republic of Korea

**Penvana Pransutjarit^{1*} Aotip Ratniyom and Chompoonuh²
Kosalakorn Permpoonwivat³**

Abstract

The study on an economic analysis of Thai labor to work in Japan and the Republic of Korea aims to 1) explore problems, obstacles of the operation and livelihood of Thai labor force in Japan and the Republic of Korea and 2) calculate cost-benefit for Thai labor in deciding to work in Japan and the Republic of Korea. The people of this study included those Thai labors going to work in Japan and the Republic of Korea. The research instrument was the questionnaire used for collecting data which was then analyzed for mean, percentage and calculated for net present value.

Findings from the research indicate that:

Japan: Include testing venue as it is designated to only one place, pressure from training at labor development center, labor development center located in the remote area, lack of understanding in employment contract, legal text, Japanese text, breach of employment contract by the employer, lack of knowledge of how to ask for help from the government agency, inability to adapt to new living condition and high living expense and gambling invited by other labors. Direct cost before departing for work of 10,711.62 baht and direct cost for during working in Japan of 113,069.19 baht per year. Indirect cost of 69,729.73 baht per year. Benefit of 486,810.81 baht per year. The net present value is in positive value of 863,961.04 baht. These suggests that going to work in Japan by Thai labor has benefit more than cost and should to decide to go to work in Japan.

^{1*} Graduate students of School of Economics and Public Policy, Srinakharinwirot University
E-mail : fly_penny@hotmail.com

^{2,3} Assistant Professor, School of Economics and Public Policy, Srinakharinwirot University

Republic of Korea: Problems for testing and selection as it took a long time to get news from the Department of Employment, lack of knowledge and understanding in labor laws, Korean language, job available not as stated in the employment contract, adaptation to different social and cultural context, crowded camp, poor facilities and utilities, low temperature. Direct cost before departing for work of 43,750.97 baht and direct cost for during working in Japan of 103,009.01 baht per year. Indirect cost of 62,558.56 baht per year. Benefit of 379,351.35 baht per year. The net present value is in positive value of 571,326.35 baht. These suggests that going to work in Japan by Thai labor has benefit more than cost and should to decide to go to work in the Republic of Korea.

Keywords: Economic analysis, Cost-benefit, Net present value, Foreign labors.

บทนำ

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559 มุ่งเน้น ยุทธศาสตร์ ตามการศึกษา จากบริบท ตลอดจนจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และ ภัยคุกคามของประเทศไทยด้วยวิสัยทัศน์ “ประเทศไทย มีความมั่นคง เป็นธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการ เปลี่ยนแปลง” ด้านของแรงงาน คือ การพัฒนาฐาน การผลิตและบริการ ซึ่งเน้นรวมหมายถึงแรงงาน ที่เป็นฐานการผลิตที่สำคัญเพื่อการพัฒนาคุณภาพคน เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศที่ดี ขึ้นกว่าเดิม (สำนักนายกรัฐมนตรื. 2554: (1)-(11)) ประกอบกับวิสัยทัศน์ขอ

ประเทศไทย จากการประชุมของสำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคม แห่งชาติ เรื่อง วิสัยทัศน์ และแนวทางการพัฒนา ประเทศไทย สู่ปี 2570 (สำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2551:1-4) กล่าวถึงฐานการผลิตสินค้าเกษตร อุตสาหกรรม และบริการการค้า การลงทุนในการผลิตสินค้าที่ดี มีคุณภาพ รัฐบาลจึงควรมุ่งเน้นการเพิ่มผลิตภาพการ ผลิตโดยจะต้องยกระดับแรงงานเพื่อสร้างความ มีศักยภาพและเหมาะสม คำนึงถึงความยั่งยืนควบคู่ ไปด้วยกับความสามารถในการแข่งขันในตลาดแรงงาน อุตสาหกรรม

ปัจจุบันการเดินทางผ่านช่องทางโดยกรม การจัดการงานเป็นผู้จัดส่งแรงงานไปยังประเทศปลายทางทั้งหมด 4 ประเทศ ได้แก่ ญี่ปุ่น ไต้หวัน สาธารณรัฐเกาหลี และสหรัฐอเมริกาซึ่ง เป็นแรงงานประเภทอุตสาหกรรม จากตาราง 1

แสดงสถิติจำนวนแรงงานไทย ที่เดินทางไปทำงาน ต่างประเทศประเภทจัดส่งโดยกรมการจัดหางาน ปี พ.ศ.2549-2553 พบว่า ประเทศญี่ปุ่นและประเทศ สาธารณรัฐเกาหลีเป็นสองอันดับแรกที่มีจำนวน แรงงานมากที่สุด

ตาราง 1 แสดงสถิติจำนวนแรงงานไทยที่ได้รับอนุญาต ให้เดินทางไปทำงานต่างประเทศโดยกรมการจัดหางาน เป็นผู้จัดส่งปี พ.ศ. 2549-2553

ปี พ.ศ.	ประเทศปลายทาง			
	ญี่ปุ่น	ไต้หวัน	เกาหลี	อาหรับเอมิเรตส์
2549	430	278	7,017	121
2550	594	165	6,001	65
2551	496	193	4,465	153
2552	175	177	2,614	42
2553	218	280	2,341	47
รวม	1,913	1,093	22,438	428

ที่มา: กรมการจัดหางาน. จำนวนคนงานไทยที่ได้รับ อนุญาตให้เดินทางไปทำงานต่างประเทศ โดยกรมการ จัดหางานเป็นผู้จัดส่ง ปี พ.ศ. 2549-2553.

จากกฎหมายการจ้างแรงงานต่างชาตินำเข้า ประเทศสำหรับแรงงานประเภทอุตสาหกรรม ทั้งใน ประเทศญี่ปุ่นและประเทศสาธารณรัฐเกาหลี แรงงาน ไทยสามารถเข้าทำงานภายในได้ โดยกรมการจัดหา งานเป็นผู้จัดส่งตามโครงการจัดส่งแรงงานไทย ไปฝึกงานประเทศญี่ปุ่น (Association for

International Manpower Development of Medium and Small Enterprises, Japan: MM) และโครงการอนุญาตการจ้างแรงงานต่างชาติ (Employment Permit System: EPS) ซึ่งทั้งสองโครงการดังกล่าวต่างมีขั้นตอน กระบวนการสรรหาคัดเลือก การอบรมก่อนเดินทาง ถือว่าเป็นระยะเวลา ยาวนาน แรงงานต้องเสียค่าใช้จ่ายในระหว่างช่วงเวลานี้ด้วยตนเอง และรวมถึงกฎระเบียบการจ้างแรงงานต่างชาติที่เข้มงวด แต่ถึงอย่างไรก็มีแรงงานผู้สนใจเดินทางไปทำงานเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดข้อคำถามจากผู้วิจัยถึงสภาพปัญหา อุปสรรคจากขั้นตอนดำเนินงาน และความเป็นอยู่ของแรงงานไทย เหล่านี้ รวมทั้งต้นทุน ผลได้ต่อการลงทุนเดินทางไปทำงาน เพื่อที่สามารถใช้เป็นแนวทางประกอบการวางแผนงบประมาณค่าใช้จ่าย และพิจารณาตัดสินใจเลือกเดินทางไปทำงานในต่างประเทศ

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. ศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรคจากขั้นตอนดำเนินการระหว่างการเดินทางไปทำงาน และความเป็นอยู่ของแรงงานไทยในประเทศไทยญี่ปุ่นและประเทศสาธารณรัฐเกาหลี
2. คำนวณต้นทุน ผลได้ของแรงงานไทยไปทำงานในประเทศญี่ปุ่นและประเทศสาธารณรัฐเกาหลี

วิธีการศึกษา

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
ประชากรที่ศึกษา คือ แรงงานไทยที่เดินทางไปทำงานในประเทศญี่ปุ่นและประเทศ

สาธารณรัฐเกาหลี ประเภทจัดส่งโดยกรมการจัดหางาน ครบตามระยะเวลาที่กำหนด 3 ปี จำนวน 4,961 คน (สำนักบริหารแรงงานไทยในต่างประเทศ. 2553) และทำการกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ความน่าจะเป็น (Probability Sampling) คำนวณได้เท่ากับ 370 คน

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม จากแรงงานกลุ่มตัวอย่างที่เดินทางกลับประเทศไทย ระหว่างเดือนพฤศจิกายน - ธันวาคม พ.ศ. 2554 (เก็บข้อมูลเมื่อเดือนมกราคม 2555)

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 สภาพปัญหา อุปสรรคจากขั้นตอนดำเนินงานระหว่างการเดินทางไปทำงาน และความเป็นอยู่ของแรงงานไทย จากการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) หนังสือ เอกสาร สื่อสิ่งพิมพ์ และบทสัมภาษณ์ของแรงงานไทยที่เดินทางไปทำงาน

3.2 การวิเคราะห์ต้นทุน ผลได้ของแรงงานไทยไปทำงานประเทศญี่ปุ่นและประเทศสาธารณรัฐเกาหลี ใช้การวิเคราะห์เชิงปริมาณหาต้นทุน ผลได้ และความคุ้มค่าคิดเป็นมูลค่าปัจจุบันของแรงงานไทยที่เดินทางไปทำงานในประเทศญี่ปุ่นและประเทศสาธารณรัฐเกาหลี โดยใช้หลักเกณฑ์การคำนวณมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) เพื่อตัดสินใจในการลงทุน ซึ่งได้กำหนดการคำนวณต้นทุน ผลได้ จาก

- 1) ต้นทุนทางตรง แบ่งเป็น 2 ประเภทคือ
  - ต้นทุนก่อนเดินทางไปทำงาน ได้แก่ ค่าสมัครคัดเลือกเข้าร่วมโครงการ ค่ากวดวิชา เพิ่มทักษะก่อนเข้าสอบคัดเลือก ค่าเดินทางในการ

สมัครและสอบ ค่าใช้จ่ายระหว่างการฝึกอบรม
ในประเทศไทย ค่าตรวจสุขภาพ ค่าตัวเครื่องบิน
ไป-กลับ ค่าหนังสือเดินทางและค่าเตรียมตัวก่อน
เดินทาง

- ต้นทุนระหว่างการทำงาน ได้แก่
ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นตลอดช่วงระยะเวลาที่พำนักอาศัย
ในประเทศญี่ปุ่นและประเทศสาธารณรัฐเกาหลี
ได้แก่ ค่าที่พักอาศัย ค่าสาธารณูปโภค (ค่าไฟฟ้า
ค่าประปา ค่าโทรศัพท์) ค่าอาหารและเครื่องดื่ม
ค่าเดินทางระหว่างไปทำงาน และค่าใช้จ่ายอื่นๆ

2) ต้นทุนทางอ้อม คือ ค่าเสียโอกาส
จากรายได้ที่แรงงานพึงจะได้รับในการประกอบ
อาชีพเมื่ออยู่ในประเทศไทย

3) ผลได้ คือ รายได้จากการไปทำงาน
ประเทศญี่ปุ่นและประเทศสาธารณรัฐเกาหลี ได้แก่
ค่าจ้างรายเดือน และรายได้อื่นๆ ที่นอกเหนือจาก
ค่าจ้างรายเดือน (โบนัส ค่าทำงานล่วงเวลา)

แทนค่าสูตรการคำนวณได้ดังนี้

$$NPV = \left(\sum_{t=1}^n \frac{B_t}{(1+r)^t} \right) - \left(C_0 + \sum_{t=1}^n \frac{C_t + I_t}{(1+r)^t} \right)$$

$$NPV = PVB - PVC$$

เมื่อกำหนดให้

NPV แทนมูลค่าปัจจุบันสุทธิ

PVB แทนมูลค่าปัจจุบันของผลได้

PVC แทนมูลค่าปัจจุบันของต้นทุน

B_t แทนผลได้

C_0 แทนต้นทุนทางตรง ประเภทต้นทุน
ก่อนเดินทางไปทำงาน

C_t แทนต้นทุนทางตรง ประเภทต้นทุน
ระหว่างการทำงาน

I_t แทน ต้นทุนทางอ้อม

t แทนระยะเวลาที่อยู่ในประเทศญี่ปุ่น
และประเทศสาธารณรัฐเกาหลีมีค่าตั้งแต่ (1-3 ปี)

r แทนอัตราดอกเบี้ยเท่ากับ 2.12

(ธนาคารแห่งประเทศไทย. 2555: ออนไลน์)

ผลการศึกษา

จากผลการศึกษา มีประเด็นสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. สภาพปัญหา อุปสรรคจากขั้นตอน ดำเนินงาน ระหว่างการเดินทางไปทำงาน และ ความเป็นอยู่ของแรงงานไทย

1.1 ประเทศญี่ปุ่น

1) ขั้นตอนการสมัครเข้าร่วม
โครงการ แรงงานเข้าร่วมโครงการโดยการกรอกใบ
สมัคร สอบคัดเลือก และเข้าฝึกอบรม ก่อนที่จะเดิน
ทางไปทำงานในประเทศญี่ปุ่น ซึ่งปัญหาระหว่าง
ขั้นตอนการสมัครคือการเตรียมหลักฐานการสมัคร
แต่มีน้อยมาก เพราะมีเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำอธิบาย
โดยละเอียด ข้อความเอกสารใบสมัคร มีความชัดเจน
เข้าใจง่าย และแรงงานสามารถเดินทางอย่างสะดวก
ที่จะไปยื่นใบสมัคร ณ สำนักงานจัดหางานจังหวัด
ใกล้บ้าน

2) ขั้นตอนการคัดเลือกผู้เข้าร่วม
โครงการ พบปัญหาการเดินทางเพื่อไปสอบใน
ต่างจังหวัดเพราะสถานที่กำหนดสอบมีแห่งเดียว

แรงงานส่วนใหญ่มาจากทุกภูมิภาคในประเทศไทย จึงทำให้คนที่อยู่ไกลสถานที่สอบเสียเวลา ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และค่าที่พักสำหรับการทดสอบจะแบ่งออกเป็นทดสอบสมรรถภาพร่างกาย คณิตศาสตร์ ความรู้ด้านช่าง และ ภาษาญี่ปุ่น ซึ่งข้อสอบภาษาญี่ปุ่นทางกรมการจัดหางานได้แนะนำการเขียน การอ่าน และคำศัพท์ที่ใช้ในการสอบทางอินเทอร์เน็ต ทำให้แรงงานสามารถเรียนรู้ ผักผ่อนทักษะดังกล่าวได้

3) การเข้าฝึกอบรมที่ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงาน แรงงานมีความกดดันในการเข้าฝึกอบรมเวลาในการฝึกอบรม 4 เดือนที่น้อยและต้องรีบเร่งในหลักสูตรที่มากเกินไป สถานที่ฝึกอบรมอยู่ไกลจากแหล่งอำนวยความสะดวก เช่น ศูนย์การค้า อีกทั้งสภาวะความตึงเครียดจากครูฝึกอบรม การไม่ได้รับอนุญาตให้กลับบ้าน

4) ขั้นตอนการทำสัญญาจ้าง มีปัญหาอันเนื่องมาจากความไม่เข้าใจในภาษา กฎหมาย ภาษาญี่ปุ่น การกรอกข้อมูลทำความเข้าใจเป็นไปได้อย่าง ล่าช้า

5) การรับค่าจ้างตรงตามอัตราค่าจ้างขั้นต่ำที่กฎหมายกำหนด ปัญหาที่พบเกิดจากนายจ้างบางรายละเมิดไม่ปฏิบัติตามสัญญาจ้าง เช่น นายจ้างจ่ายค่าจ้าง จ่ายค่าจ้างต่ำกว่าที่ระบุในสัญญาจ้าง ให้ทำงานเกินกว่าเวลาที่ระบุในสัญญาจ้าง ถูกนายจ้างหักค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่สูงเกินความจริง ถูกนายจ้างลดค่าจ้างโดยอ้างว่าเศรษฐกิจไม่ดี บางรายได้รับอุบัติเหตุจากการทำงานแต่นายจ้างไม่รับผิดชอบ นายจ้างไม่จ่ายค่าทำงานล่วงเวลาหรือจ่ายน้อยกว่าเกณฑ์ที่กำหนด เป็นต้น

6) การติดต่อขอความช่วยเหลือจากภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจากการสอบถามพบว่าส่วนมากแล้วแรงงานเกิดปัญหาอันเนื่อง มาจากขาดความรู้ในช่องทางที่จะเข้าติดต่อ สื่อสารขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐ ไม่มีความรู้กฎหมายแรงงานญี่ปุ่น รวมทั้งการสื่อสารทางด้านภาษาญี่ปุ่นที่แรงงานไม่ถนัด

7) สภาพความเป็นอยู่ในประเทศญี่ปุ่น แรงงานส่วนใหญ่ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพความเป็นอยู่ และค่าครองชีพที่สูงในประเทศญี่ปุ่น เนื่องจากในปีที่สองแรงงานจะต้องมีค่าใช้จ่ายในด้านที่พัก อาหารเครื่องดื่ม ประกอบกับภาษาวัฒนธรรมและอาหารการกินก็แตกต่างจากที่เคยเป็นอยู่ทำให้เหงาคิดถึงบ้าน และมีแรงงานไทยบางรายถูกชักชวนเข้าบ่อนการพนัน

1.2 ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี

1) ขั้นตอนการสมัครเข้าร่วมโครงการ มีปัญหาน้อยมากเนื่องจากเผยแพร่การรับสมัครตามสื่อต่างๆ หลายทาง แต่ด้วยแรงงานที่มาสมัครมีมาก เนื่องจากคุณสมบัติที่เปิดกว้างทำให้แรงงานบางรายไม่ค่อยได้รับความสะดวก สบายในขั้นตอนการสมัคร

2) ขั้นตอนการคัดเลือกผู้เข้าร่วมโครงการ แรงงานส่วนมากเกิดปัญหาจากการได้รับข่าวสารจากทางกรมการจัดหางาน เรื่องการประกาศรายชื่อ การติดตามผลสอบ ระยะการตอบรับที่ใช้เวลานานทำให้แรงงานบางรายต้องหางานทำในประเทศไทยไปก่อน

3) ขั้นตอนการทำสัญญาจ้าง พบปัญหาในเรื่องของการที่แรงงานขาดความรู้ความเข้าใจกฎหมายแรงงาน ภาษาเกาหลี แต่ในขั้นตอนนี้จะมีเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำกรอกรายละเอียดต่างๆ

4) การรับค่าจ้างตรงตามอัตราค่าจ้างขั้นต่ำที่กฎหมายกำหนด ระหว่างที่แรงงานได้ทำงานที่ประเทศสาธารณรัฐเกาหลีปัญหาในเรื่องอัตราค่าจ้างมักจะเกิดขึ้นหลายกรณี บางงานที่ได้รับหน้าที่ไม่ตรงตามตำแหน่งงานที่ระบุในสัญญาจ้าง เช่น งานแบกของหนัก ทำงานกลางแจ้งที่มีอากาศหนาวจัด นายจ้างให้ทำงานเกินเวลาที่กำหนด เป็นต้น

5) การติดต่อขอความช่วยเหลือจากภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่าแรงงานสามารถติดต่อสำนักงานแรงงานไทยในสาธารณรัฐเกาหลีได้สะดวก และเรื่องร้องเรียนส่วนมากมาจากสาเหตุที่นายจ้างให้ทำงานไม่ตรงตามที่ตำแหน่งงานระบุ

6) สภาพความเป็นอยู่ในประเทศสาธารณรัฐเกาหลี เนื่องจากทักษะภาษาของแรงงานไทยเป็นเพียงพื้นฐานเล็กน้อยสำหรับการทำงานในอุตสาหกรรมเท่านั้น กว่าจะปรับตัวเรียนรู้ภาษา และวัฒนธรรมต่างๆ ต้องใช้เวลานาน สำหรับที่พักอาศัยนั้นสถานประกอบการบางแห่งมีที่อยู่ให้แต่ต้องอยู่กันอย่างแออัดหลายคน สาธารณูปโภคไม่ค่อยดี หากแยกไปเช่าห้องพักเองก็ต้องแชร์กับเพื่อนหลายคนเพราะค่าเช่าห้องมีราคาสูง และแรงงานต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพอากาศที่มีอุณหภูมิต่ำกว่าประเทศไทยร่างกายไม่แข็งแรง อีกทั้งการเดินทางไป

รักษาตามสถานพยาบาลเป็นเรื่องยากสำหรับแรงงานต่างชาติในประเทศสาธารณรัฐเกาหลี

2. การคำนวณหาต้นทุน ผลได้ และการคำนวณมูลค่าปัจจุบันสุทธิ

2.1 ประเทศญี่ปุ่น พบว่า แรงงานไทยมีต้นทุนก่อนเดินทางไปทำงาน ทั้งหมดเฉลี่ยรวม 10,711.62 บาท ต้นทุนระหว่างการทำงานทั้งหมดเฉลี่ยรวม 113,069.19 บาท ต้นทุนทางอ้อมโดยเฉลี่ย 69,729.73 บาทต่อปี ผลได้รวมเฉลี่ยเท่ากับ 486,810.81 บาทต่อปี และการคำนวณมูลค่าปัจจุบันสุทธิของแรงงานไทยที่เดินทางไปทำงานในประเทศญี่ปุ่น ตลอดสัญญาจ้าง 3 ปี มีค่าเป็นบวก 863,961.04 บาท แสดงว่าการเดินทางไปทำงานประเทศญี่ปุ่นของแรงงานไทยมีผลได้ที่ได้รับมากกว่าต้นทุน สมควรตัดสินใจเดินทางไปทำงานประเทศญี่ปุ่น

2.2 ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี พบว่า แรงงานไทยมีต้นทุนก่อนเดินทางไปทำงาน ทั้งหมดเฉลี่ยรวม 43,750.97 บาท ต้นทุนระหว่างการทำงานทั้งหมดเฉลี่ยรวม 103,009.01 บาท ต้นทุนทางอ้อมโดยเฉลี่ย 62,558.56 บาทต่อปี ผลได้รวมเฉลี่ยเท่ากับ 379,351.35 บาทต่อปี และการคำนวณมูลค่าปัจจุบันสุทธิของแรงงานไทยที่เดินทางไปทำงานในประเทศสาธารณรัฐเกาหลี ตลอดสัญญาจ้าง 3 ปี มีค่าเป็นบวก 571,326.35 บาท แสดงว่าการเดินทางไปทำงานประเทศสาธารณรัฐเกาหลีของแรงงานไทยมีผลได้ที่ได้รับมากกว่าต้นทุนสมควรตัดสินใจเดินทางไปทำงานประเทศสาธารณรัฐเกาหลี

อภิปรายผลการศึกษา

1. สภาพปัญหา อุปสรรคจากขั้นตอนดำเนินงาน และความเป็นอยู่ของแรงงานไทยในประเทศญี่ปุ่นและประเทศสาธารณรัฐเกาหลี

เมื่อพิจารณาแล้ว เห็นได้ว่า แรงงานของทั้งสองกลุ่มประเทศ เกิดปัญหาตรงกันในการติดต่อขอความช่วยเหลือจากภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมากสอดคล้องกับการรายงานของสำนักงานแรงงานในประเทศญี่ปุ่น (สำนักงานแรงงานในประเทศญี่ปุ่น, 2551: 10-13) และวีไลพรมะลิทอง (2549) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาปัญหาอุปสรรคในการจัดส่งแรงงานไปได้หัว: กรณีศึกษาการจัดส่งแรงงานจังหวัดชัยภูมิ มีปัญหาด้านการรับรู้ข่าวสารด้านแรงงานจากหน่วยงานของรัฐ สำหรับด้านขั้นตอนการทำสัญญาจ้างเนื่องจากการขาดความรู้ในภาษาญี่ปุ่น รวมถึงการขาดความรู้ในด้านกฎหมายแรงงาน ทำให้เกิดความล่าช้าในการทำสัญญาสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงพร ไชยชนะ (2552) ทำการ ศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานไทยในสิงคโปร์ ปัญหาเกี่ยวกับภาษาและการสื่อสารกับนายจ้างต่างชาติ ขาดความรู้ความเข้าใจในกฎหมายแรงงานของประเทศสิงคโปร์

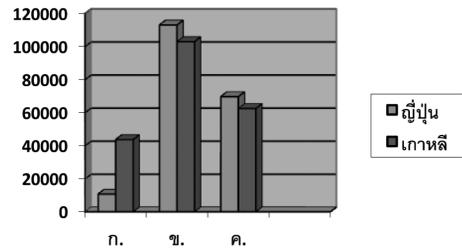
2. การคำนวณต้นทุน ผลได้ของแรงงานไทยไปทำงานในประเทศญี่ปุ่นและประเทศสาธารณรัฐเกาหลี

2.1 ต้นทุนส่วนบุคคลของแรงงานไทยที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศระหว่างประเทศญี่ปุ่นและประเทศสาธารณรัฐเกาหลี ซึ่งประกอบด้วย

ก. ต้นทุนทางตรงประเภท ต้นทุนก่อนเดินทางไปทำงาน

ข. ต้นทุนทางตรงประเภท ต้นทุนระหว่างการทำงาน

ค. ต้นทุนทางอ้อม

ภาพที่ 1 เปรียบเทียบต้นทุนของแรงงานไทยที่เดินทางไปทำงานประเทศญี่ปุ่นและประเทศสาธารณรัฐเกาหลี

เมื่อทำการพิจารณาเปรียบเทียบต้นทุนของแรงงานไทยที่เดินทางไปทำงานประเทศญี่ปุ่นและประเทศสาธารณรัฐเกาหลี โดยการจำแนกออกเป็น ต้นทุนก่อนเดินทางไปทำงาน ต้นทุนระหว่างการทำงาน และต้นทุนทางอ้อม พบว่า แรงงานที่เดินทางไปประเทศสาธารณรัฐเกาหลี มีต้นทุนก่อนเดินทางไปทำงานมากกว่าแรงงานที่เดินทางไปประเทศญี่ปุ่นเกือบ 4 เท่า ทั้งนี้เป็นสาเหตุมาจากแรงงานต้องเสียค่าใช้จ่ายทางด้านค่าเครื่องบินไป-กลับประเทศปลายทางเอง สอดคล้องกับผลการรายงานของฝ่ายแรงงานประจำสถานเอกอัครราชทูตสาธารณรัฐเกาหลี (2552) เรื่องสถานการณ์แรงงานไทย ที่ระบุว่าแรงงานจากกรมจัดหางานเป็นผู้จัดส่งจะเสียค่าใช้จ่ายในการเตรียมตัวและเดินทาง รวมทั้งสิ้นประมาณ 50,000-65,000 บาท ซึ่งสำหรับแรงงานที่

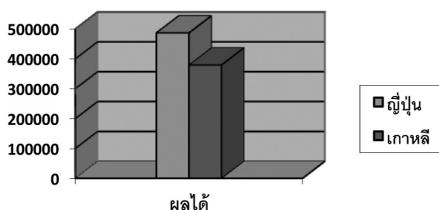

เดินทางไปประเทศญี่ปุ่นไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในส่วนนี้เพราะทางโครงการฯ จะเป็นผู้รับผิดชอบจ่ายให้

ต้นทุนระหว่างการทำงาน พบว่า แรงงานที่เดินทางไปประเทศญี่ปุ่นกลับมีต้นทุนระหว่างการทำงานสูงกว่าแรงงานที่เดินทางไปประเทศสาธารณรัฐเกาหลี อันเนื่องมาจากค่าที่พักอาศัย ค่าสาธารณูปโภคมีราคาแพง สอดคล้องกับรายงานของสำนักงานแรงงานในประเทศญี่ปุ่น (2551) เรื่องสถานการณ์แรงงานและความต้องการแรงงานไทยในต่างประเทศที่ระบุว่าประเทศญี่ปุ่นมีค่าครองชีพค่อนข้างสูง แรงงานจะต้องมีค่าใช้จ่ายในด้านที่พัก อาหารเครื่องดื่ม สูงตามไปด้วย

ต้นทุนทางอ้อม พบว่า แรงงานทั้งสองประเทศมีต้นทุนประเภทนี้ใกล้เคียงกันเพราะส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับ ปวส. และอนุปริญญา อาชีพเดิมคือ ด้านเกษตร ปศุสัตว์ และรับจ้างทั่วไป อัตราเงินเดือนจึงอยู่ระหว่าง 5,000 – 7,000 บาท ต่อเดือน

2.2 ผลได้ ของแรงงานไทยที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศระหว่างประเทศญี่ปุ่นและประเทศสาธารณรัฐเกาหลี

ภาพที่ 2 เปรียบเทียบผลได้ของแรงงานไทยที่เดินทางไปทำงานประเทศญี่ปุ่นและประเทศสาธารณรัฐเกาหลี

เมื่อทำการพิจารณาเปรียบเทียบผลได้ของแรงงานไทยที่เดินทางไปทำงานประเทศญี่ปุ่นและประเทศสาธารณรัฐเกาหลี พบว่า แรงงานที่เดินทางไปประเทศญี่ปุ่นได้รับค่าจ้างรายเดือนเฉลี่ย อยู่ระหว่าง 25,000–35,000 บาท ซึ่งตรงกับสอดคล้องกับผลการรายงานสำนักงานแรงงานในประเทศญี่ปุ่น (2551) ระบุว่าแรงงานจะได้รับค่าจ้างไม่ต่ำกว่าอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ คือ 74,050 เยน (ประมาณ 28,000 บาท) ส่วนแรงงานที่เดินทางไปประเทศสาธารณรัฐเกาหลีได้รับค่าจ้างรายเดือนเฉลี่ย อยู่ระหว่าง 25,000–30,000 บาท ซึ่งตรงกับสอดคล้องกับผลการรายงานของฝ่ายแรงงานประจำสถานเอกอัครราชทูตสาธารณรัฐเกาหลี (2552) เรื่องสถานการณ์แรงงานไทย ระบุว่าแรงงานจะได้รับค่าจ้างไม่ต่ำกว่าอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ คือ 700,600 วอน (ประมาณ 27,500 บาท)

2.3 การคำนวณมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) เพื่อการตัดสินใจย้ายถิ่น พบว่า ค่ารวมมูลค่าปัจจุบันสุทธิของแรงงานไทยที่เดินทางไปทำงานในประเทศญี่ปุ่นจึงมากกว่าประเทศสาธารณรัฐเกาหลี เท่ากับ 863,960.85 บาท และ 574,436.74 บาท ตามลำดับ แสดงว่าการเดินทางไปทำงานประเทศญี่ปุ่นและประเทศสาธารณรัฐเกาหลีของแรงงานไทยมีผลได้ที่ได้รับมากกว่าต้นทุน สมควรตัดสินใจเดินทางไปทำงานประเทศญี่ปุ่น ตามหลักเกณฑ์ของชูลส์ (Theodore W. Schultz. 1961. อ้างถึงใน บุญคง หันจางสิทธิ์. 2549: 283-286) ในการตัดสินใจย้ายถิ่นหรือไม่ สามารถจะพิจารณามูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) เพื่อเป็นกฎเกณฑ์ในการตัดสินใจด้วย กล่าวคือ ถ้า NPV มีค่ามากกว่า 0 หรือเป็นบวก

ก็แสดงว่ามูลค่าปัจจุบันของผลได้มากกว่ามูลค่าปัจจุบันของต้นทุน แรงงานก็จะตัดสินใจย้ายถิ่น แต่ถ้า NPV น้อยกว่า 0 หรือมีค่าติดลบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อมรรวรรณ ชัยโชคสมพร (2545) ที่ทำการศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์เชิงเศรษฐศาสตร์ การย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศของแรงงานจังหวัดสุพรรณบุรี คำนวณต้นทุนและผลได้ของแรงงานในจังหวัดสุพรรณบุรีที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศ พบว่า มีผลได้เฉลี่ยของแรงงานเท่ากับ 160,669.50 บาท และต้นทุนเฉลี่ยเท่ากับ 70,230.33 บาท ซึ่งผลได้มากกว่าต้นทุนมากกว่า 1 เท่า มีความคุ้มค่าในการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ, สุเทพ พันประสิทธิ์, วรณพันธ์ คงสม และชนาธิป มิธิตา (2551) ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของแรงงานไทยในประเทศ พบว่า ทุกกลุ่มอาชีพมีความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ, โชคชัย เดชรอด (2549) ทำการศึกษาเรื่อง มูลค่าปัจจุบันสุทธิจากการกู้ยืมเงินเพื่อการเดินทางไปทำงานต่างประเทศของแรงงานไทย แรงงานมีมูลค่าปัจจุบันสุทธิเป็นบวก (คุ้มค่าการลงทุน), Diana Wong (1996) ทำการศึกษาเรื่อง Foreign domestic workers in Singapore. พบว่า แรงงานในภาคอุตสาหกรรมก่อสร้างมีผลได้เฉลี่ยของแรงงานที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศ สูงกว่าต้นทุนเฉลี่ย ถือว่าเกิดความคุ้มค่าจากการลงทุนในการย้ายถิ่นเพื่อทำงานในอุตสาหกรรมก่อสร้างประเทศสิงคโปร์ และ Alden Speare (1971) ทำการศึกษาเรื่อง A Cost-Benefit Model of Rural to Urban Migration in Taiwan. คำนวณต้นทุน ผลประโยชน์ พบว่า ผู้ย้ายถิ่นได้รับความคุ้มค่าจากการย้ายถิ่น

ข้อเสนอแนะ

ผลจากการวิจัยเรื่อง ต้นทุน ผลได้ของแรงงานไทยที่เดินทางไปทำงานประเทศญี่ปุ่นและประเทศสาธารณรัฐเกาหลี ผู้วิจัยได้มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สภาพปัญหาและอุปสรรค ด้านขั้นตอนการทำสัญญาจ้างควรให้คำแนะนำ ชัดเจนเพื่อประโยชน์ต่อแรงงาน และควรมีการให้ข้อมูลก่อนที่แรงงานจะเดินทางไปทำงาน มีการประสานงานสอบถามแรงงานไทยที่พำนักอาศัยในประเทศปลายทางเป็นระยะเพื่อให้เข้าถึงสามารถช่วยเหลือแรงงานที่มีปัญหาได้อย่างทันที

1.2 ผลการวิจัยครั้งนี้ เห็นว่าการเดินทางไปทำงานในประเทศญี่ปุ่นและประเทศสาธารณรัฐเกาหลี มีความคุ้มค่าจากการตัดสินใจเดินทางไปทำงาน รัฐบาลควรมีนโยบายส่งเสริมสนับสนุนต่อไป ดังนี้

ก. มีนโยบายเสริมสร้างทักษะความสามารถอันจะเกิดผลประโยชน์ต่อแรงงานไทยด้านอุตสาหกรรม ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่กำลังพัฒนา และเป็นที่ยอมรับในต่างประเทศ

ข. ประสานงานกับโครงการระหว่างประเทศเพื่อเพิ่มจำนวนโควตาที่สามารถจัดส่งแรงงานเข้าทำงานในประเทศนั้นๆ ให้มากขึ้น ส่งผลต่อการพัฒนาขยายอัตราแรงงานสู่ต่างประเทศ

ค. มุ่งเน้นทักษะด้านภาษา โดยขยายการฝึกอบรมภาษาที่แรงงานไทยกำลังจะเดินทางไป

ทำงานให้มากขึ้น เพื่อให้แรงงานมีความรู้ความเข้าใจ
ในการสื่อสารที่ดีระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาคั้ง ต่อไป

2.1 การศึกษาคั้งนี้ได้เก็บข้อมูลจาก
แรงงานที่เดินทางไปทำงานโดยกรมการจัดหางาน
เป็นผู้จัดส่ง เฉพาะประเทศญี่ปุ่นและประเทศ
สาธารณรัฐเกาหลี ที่มีจำนวนการจัดส่งมากสอง
อันดับแรกเท่านั้น จึงควรมีการศึกษาเพิ่มเติมและ

ครอบคลุมในทุกโครงการในช่องทางที่กรมจัดหางาน
เป็นผู้จัดส่ง เพื่อนำมาเปรียบเทียบต้นทุน ผลได้
และสภาพปัญหาอุปสรรค ในการตัดสินใจเดินทาง
ไปทำงานต่างประเทศของแรงงานไทยผู้สนใจ

2.2 การศึกษาคั้งนี้เป็นการคำนวณ
ต้นทุนและผลได้ที่เป็นตัวเงินเท่านั้น จึงควรมีการ
ศึกษาสภาพจิตใจ คุณภาพชีวิตที่เกิดต่อแรงงานไทย
ที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศนำมาประกอบการ
ตัดสินใจเดินทาง

เอกสารอ้างอิง

- ดวงพร ไชยชนะ. (2552). **คุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานไทยในสิงคโปร์**. วิทยานิพนธ์ รป.ม.
เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- โชคชัย เดชรอด. (2549). รายงานการวิจัยเรื่อง มูลค่าปัจจุบันสุทธิจากการกั๊ยเงินเพื่อการเดินทางไททำงาน
ต่างประเทศของแรงงานไทย. **วารสารสมาคมนักวิจัย**, ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 (ม.ค.-เม.ย.2549): 91-100.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2555). **อัตราดอกเบี้ยเงินฝากสำหรับบุคคลธรรมดา ของธนาคารพาณิชย์
ประจำวัน 20 มกราคม 2555**. สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม 2555, จาก <http://www.bot.or.th/Thai/Pages/BOTDefault.aspx>.
- นิกร ภูมิแสนโคตร. (2546). **ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจที่จะไปทำงานในต่างประเทศของแรงงานไทย:
ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดมหาสารคาม**. วิทยานิพนธ์ ศ.ม. ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ขอนแก่น.
- บุญคง หันจางสิทธิ์. (2549). **เศรษฐศาสตร์ทรัพยากรมนุษย์**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไอ เอส พีริ่งติ้ง เฮ้าส์.
- พรณี จรัมย์พร. (2548). **เศรษฐศาสตร์แรงงานร่วมสมัย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ท็อป.
- ฝ่ายแรงงานประจำสถานเอกอัครราชทูตสาธารณรัฐเกาหลี. (2552): **สถานการณ์แรงงานไทย**. สืบค้นเมื่อ
17 ธันวาคม 2552, จาก <http://tha.mofat.go.kr/worldlanguage/asia/tha/bilateral/bilateral/index.jsp>.
- วิจิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์. (2546). **นักเศรษฐศาสตร์รางวัล**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แสงดาว.
- วิภาวี พิจิตรบันดาล. (2548). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช หน่วยที่ 6 การเคลื่อนย้ายประชากรกับ
การลงทุนในทุนมนุษย์. ใน **เอกสารการสอนชุดวิชาเศรษฐศาสตร์ทรัพยากรมนุษย์**. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- วิไลพร มะลิทอง. (2549). การศึกษาปัญหาอุปสรรคในการจัดส่งแรงงานไปได้ทุกวัน: กรณีศึกษาการ
จัดส่งแรงงานจังหวัดชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์ บธ.ม. ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2551). เอกสารประกอบการประชุม
เรื่อง วิสัยทัศน์และแนวทางการพัฒนาประเทศไทยสู่ปี 2570. กรุงเทพฯ. สำนักงานคณะกรรมการ
พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
- สำนักงานแรงงานในประเทศญี่ปุ่น. (2551). สถานการณ์แรงงานและความต้องการแรงงานไทยใน
ต่างประเทศ 2550-2551. กรุงเทพฯ: สำนักบริหารแรงงานไทยไปต่างประเทศ กรมการจัดหางาน
กระทรวงแรงงาน.
- สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงแรงงาน. (2548). แผนยุทธศาสตร์กระทรวงแรงงาน พ.ศ. 2548-2551.
กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงแรงงาน.
- สำนักบริหารแรงงานไทยในต่างประเทศ. (2550). คู่มือการปฏิบัติงานการจัดส่งแรงงานไทยไปฝึกงาน
ในประเทศญี่ปุ่น. กรุงเทพฯ: สำนักบริหารแรงงานไทยในต่างประเทศ กระทรวงแรงงาน.
- สำนักนายกรัฐมนตรื. (2554). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ.2555-2559.
กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรื.
- สำนักบริหารแรงงานไทยไปต่างประเทศ. (2549). จำนวนคนหางานที่ได้รับอนุญาตให้เดินทางไปทำงาน
ต่างประเทศ (จำแนกตามประเภทการเดินทาง) ยอดสรุปประจำปี 2549. กรุงเทพฯ: กระทรวง
แรงงาน.
- _____. (2550). จำนวนคนหางานที่ได้รับอนุญาตให้เดินทางไปทำงานต่างประเทศ (จำแนกตามประเภท
การเดินทาง) ยอดสรุปประจำปี 2550. กรุงเทพฯ: กระทรวงแรงงาน.
- _____. (2551). จำนวนคนหางานที่ได้รับอนุญาตให้เดินทางไปทำงานต่างประเทศ (จำแนกตาม
ประเภทการเดินทาง) ยอดสรุปประจำปี 2551. กรุงเทพฯ: กระทรวงแรงงาน.
- _____. (2552). จำนวนคนหางานที่ได้รับอนุญาตให้เดินทางไปทำงานต่างประเทศ (จำแนกตาม
ประเภทการเดินทาง) ยอดสรุปประจำปี 2552. กรุงเทพฯ: กระทรวงแรงงาน.
- _____. (2553). จำนวนคนหางานที่ได้รับอนุญาตให้เดินทางไปทำงานต่างประเทศ (จำแนกตาม
ประเภทการเดินทาง) ยอดสรุปประจำปี 2553. กรุงเทพฯ: กระทรวงแรงงาน.
- สุเทพ พันประสิทธิ์, วรุณพันธ์ คงสม และชนาธิป มิธิตา. (2551). การศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของ
แรงงานไทยในประเทศมาเลเซีย. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- สมาลี ปิตยานนท์. (2539). เศรษฐศาสตร์แรงงาน. กรุงเทพฯ: คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- อมรรวรรณ ชัยโชคสมพร. (2545). การวิเคราะห์เชิงเศรษฐศาสตร์การย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศของ
แรงงานจังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ ศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Alden Speare (1971). A Cost-Benefit Model of Rural to Urban Migration in Taiwan.
Retrieved May 20, 2009, from URL: <http://www.jstor.org/pss/2172753>.
- Diana Wong. (1996). Thai Migration Worker in East and Southeast Asia: Foreign domestic
workers in Singapore. Bangkok: Chulalongkorn University.